

Quan de mi finalment...

AGUSTÍ BARTRA

Taula de continguts

Poema: *Quan de mi*

Reflexió textual

Exemple de text predictiu

Tasques

Resum teòric

Reflexió temàtica: el futur i la mort

Reflexió gramatical

Tasques

Comentari de text

Textos complementaris

seqüència didàctica
www.bartramurià.cat

01/11/2008

Taula de continguts

Text inicial	Predictiu
	Poesia
Tema	La relació entre jo i el món
	La mort
Gramàtica	Morfologia verbal: futur
	Morfologia verbal: present, infinitiu i participi
	Morfologia: pronoms
	Lèxic
Literatura	L'observació de la realitat
	Retòrica <ul style="list-style-type: none">▪ metàfores▪ metonímies▪ prosopopeia
	Referents culturals <ul style="list-style-type: none">▪ mitologia
	Relació amb la literatura de Bartra <ul style="list-style-type: none">▪ vitalisme
Text propi	Comentari del poema
	Què passarà quan jo...

Quan de mi, finalment, sols quedaran les lletres
posades com ocells damunt els cables tensos
dels esperits fidels als himnes de la vida,
un martell plorarà per la llum apagada.
El dia portarà corones de mimoses.
Potser hi haurà perdó en la mar que no calla.
El sol tindrà a la boca la seva sempreviva
i noves veus diran l'alegria de l'aigua.
Els vent devastarà el fanal i l'estàtua.
Els estius lluiran les seves bruses grogues
i el bastó blanc del cec sonarà als carrers grisos.
Entre les roques aspres i als boscos de les ànimes,
Orfeu seduirà les anònimes bèsties.
Vindran els plenilunis a fer fremir les verges
que esperaran l'amor entre els grills i l'acàcia.
Jo ja no tindrè rostre. A mes oïdes d'herba,
el temps farà dringar un cascavell d'estrelles...

La fulla que tremola, 1979

Reflexió inicial: el text predictiu

Lectura d'un text on domini el temps futur

El canvi climàtic amenaça quilòmetres de platges i deltes a Catalunya i els ecosistemes del Pirineu

El sud d'Europa i la Mediterrània en general són una de les zones del planeta més vulnerable als efectes del canvi climàtic, segons l'informe de l'ONU. L'estudi preveu que a finals de segle el mar pujarà mig metre i provocarà una retirada de la costa d'entre 20 i 40 metres. A Catalunya, les platges i els deltes són els més amenaçats. I també els ecosistemes del Pirineu. L'augment de la temperatura posarà en perill més de la meitat de les espècies animals i vegetals que ara l'habiten.

El nivell del mar pujarà mig metre i la línia de costa retrocedirà de 20 a 40 metres, i farà que moltes platges desapareguin. Poques pluges, però torrencials, augment de temperatures, sequera, augment del perill d'incendis. Són algunes de les previsions per al sud d'Europa que dona un informe de les Nacions Unides sobre el canvi climàtic.

La península Ibèrica patirà de ple els principals impactes durant aquest segle i Espanya es veurà molt afectada, però amb diferències entre zones. Catalunya surt ben parada pel que fa a les temperatures. Si al centre i a l'oest de la Península augmentaran de quatre a vuit graus, a Catalunya només augmentaran de dos a quatre graus. I les precipitacions tampoc disminuiran tant com al sud, on plourà un 40% menys. Però, en canvi, els ecosistemes dels Pirineus patiran molt per l'augment de temperatures, i les platges i deltes seran els grans perjudicats.

El canvi climàtic farà créixer les diferències entre regions a Europa i el sud serà el gran perdedor. Al nord tindrà alguns efectes positius, per exemple, augmentaran les reserves d'aigua i la productivitat de boscos i collites. En canvi, al sud, el cabal dels rius pot baixar fins al 80% a l'estiu, i el potencial hidroelèctric disminuir fins a la meitat. Pel que fa al turisme, la falta de neu farà caure el d'hivern, però en canvi s'espera que el turisme de platja es mantingui canviant de temporada, i es convertirà en una destinació de primavera i tardor, però no d'hivern.

Ara, en contacte amb les comunitats autònomes se seguirà treballant per aconseguir dades més locals, i des del govern espanyol es considera un element molt positiu que la Generalitat hagi posat en marxa una estructura administrativa dedicada al canvi climàtic.

<http://www.telenoticies.cat/pnoticies/notItem.jsp?item=noticia&idint=184951>

Tasques:

- Anàlisi de les característiques més rellevants del text
- Extreure'n les característiques
- Fer una llista de textos predictius i on els podem trobar

El text predictiu

El text predictiu ens informa sobre una situació futura, en base a una situació i uns condicionaments actuals, per tal de fer-ne una preparació adequada.

La forma verbal principal per a l'expressió de les prediccions és el temps futur. Però hi ha també d'altres possibilitats gramaticals que poden aportar diferents matisos de significat:

- el temps condicional
- el mode subjuntiu
- el present d'indicatiu
- el futur compost, i
- verbs que suggerescen per ells mateixos una predicció.

Per treure certesa a les prediccions en futur s'usen adverbis i locucions de probabilitat com segurament, potser, tal vegada, si Déu vol, etc.

Per expressar les condicions es poden usar:

- oracions introduïdes per nexes condicionals (si, posat que, mentre que, etc.)
- locucions com amb la condició de+infinitiu, la locució en cas de+nom, i
- verbs o substantius que, pel seu significat, indiquen condició.
- La planificació d'una activitat comporta les passes següents:
- la detecció de les necessitats que es volen satisfer
- la fixació dels objectius del pla
- la determinació de les activitats a realitzar
- la concreció dels responsables i dels costos de les activitats
- l'execució de les activitats, i
- l'avaluació dels resultats aconseguits.

TEMPS VERBALS PER INDICAR PREDICCIONS

- **Futur simple:** Demà plourà.
- **Futur compost:** L'any que ve hauré acabat la carrera.
- **Condicional simple:** Si deixares (o deixaves) de fumar, et trobaries més bé.
- **Present de subjuntiu:** Em farà anar malament que vinguen demà.
- **Imperfet de subjuntiu:** M'agradaria que fos pilot.
- **Present d'indicatiu:** Arribo demà.

PER INDICAR CONDICIÓN

si	només que/de	amb que
posat que	en cas que/de	a condició que/de

PER INDICAR POSSIBILITAT

- és possible que (+present subjuntiu): És possible que demà arribe Laura
- possiblement (+futur): Possiblement la setmana que ve farà molt de fred.
- pot ser que (+present de subjuntiu): Pot ser que se'n farte de seguida.
- tal vegada: Aquest és un diagnòstic que tal vegada no compartiran els altres metges.
- si Déu vol: Si Déu vol trobaré feina abans de l'estiu.

<http://www.uji.es/serveis/slt/cal/fitxes/predicatiu.shtml>

Reflexió temàtica: el futur i la mort

A tots ens agrada pensar en el futur. Ens agrada i necessitem fer-ho. La nostra vida està plena de moments en què el nostre pensament viatja cap un futur, del qual no en sabem res, però per poder tirar endavant ens cal preveure possibilitats i imaginar objectius que voldríem aconseguir.

- a. Molts escriptors han imaginat el seu futur. En aquest futur sovint apareix el tema de la mort. Llegim els textos 1 i 2 i analitzem la manera com la mort condiona el present
- b. Les
- c. La literatura ha aportat moltes idees sobre el futur, sobretot la literatura de ciència-ficció. Busquem obres de ciència ficció...

Reflexió gramatical

Ara analitzem els elements gramaticals del poema "Quan de mi..."

Anàlisi lingüística				
Morfologia			Sintaxi	Lèxic
futur	altres temps	pronoms	oracions	camp semàntic
3a persona	participi		Mateixa estructura	natura
quedaran plorarà portarà hi haurà tindrà diran devastarà lluiran sonarà seduirà vindran esperaran farà	posades apagada	mi jo mes (les meves)	1. Subj+v+Comp 2 Verb + subjecte	mas vent boscos estrelles ocells aigua bèsties grills acàcia mimosa
1a persona	present		subordinades	temps
tindré	calla		3 Adverbial temps	dia sol estiu pleniluni
	infinitiu		4 Adjectiva	colors
	fremir			grogues grisos
				ciutat
				carrers cables martell fanal estàtua

- a. Quines funcions fan els altres temps verbals que no són el futur?
 - a. Participi = adjectius
 - b. Infinitiu =
 - c. Present = Un fet que es manté sempre igual

- b. Per què comença amb una subordinada temporal?
 - a. El text comença indicant **el moment** en què el poeta desapareixerà

Comentari del text

Contingut:

Resum del poema

Introduir idees del text 7

Forma:

Quins són els elements formals, d'estil, més significatius del poema?

Intenció:

Quin és el sentit profund del poema?

Quin objectiu persegueix Agustí Bartra?

Textos complementaris

Text 1: Agustí Bartra, "El dia", *La fulla que tremola* (1979)

I quan arribarà el dia que esperem
-forjat en la nit llarga de la boca cosida-
al nostre crit de joia s'alçaran les muntanyes
i les aigües del mar ballaran la sardana.
El vent i la meva ànima, abraçats en la llum,
faran un sol ocell d'ales noves i immenses
que, volant amb el xiscle de tot el nostre poble,
obrirà l'avantguarda del cel sense tempesta.
Oh, quan arribarà el dia que esperem
-de tiges federades dessota un sol unànime-
arriarem les ombres dels anys i de la lluita
i el so de les campanes rodolarà per l'herba!
I no hi haurà repòs en les tasques diürnes
d'assegurar el futur i el pes de la collita.
Posaré el meu taló sobre la cançó antiga
i adreçaré més dolls devers l'home auroral.
Enterrarem la pedra del malastre i del dol.
Soleia teixirà potser el seu vel de núvia,
i les albes seran cabellera i espiga,
i, dempeus, els camins aplaudiran les branques.
Oh, quan arribarà el dia que esperem,
si cal m'obriré el pit i m'arrancaré el cor
per fer-ne un verd timbal i convocar les ales,
el silenci granat, les precursoras marxés...

Text 2: Ausiàs March, LXXIV

Ed. Pere Bohigas: Ausiàs March, *Poesies*, rev. Amadeu Soberanas e Noemi Espinàs, Barcelona, Barcino («ENC»), 2000.

Als fets coman tot quant sera de mi,
puys so estolt de ma eleccio;
mon seny es mort, a qui Deu no perdo,
puys al començ del tot me derrencli.
Ja no es temps tenir frens al voler,
malalta es ma bona voluntat,
e vaig en loch on no vull ser portat;
so descontent de tot quant pusqua fer.

Si com a l'hom no li basta poder,
paralitich, quant es en peus levat,
anar al loch on vol esser anat,
ans cau, o tort va contra son mester,
ne pren a mi que faç lo que no'm plau
y aquell voler de la raho 's vençut,
e si'l complach mon delit es perdut,
per que sens cor faç quant de mi vejau.

Si com als vents es donada la nau,
mentrés debat als mariners vengut
—ladonchs la nau son cami ha tengut
per senya tal qual ans del contrast jau—,
ne pren a mi, car mon enteniment
ha gran debat ab lo voler del cors;
determenar llur debat clar no gos,

proejant lo temps, l'apetit vaig siguent.

Text 3: Joan Vinyoli, PASSEIG D'ANIVERSARI

Encara hi ha vials per passejar,
però la mort n'ocupa tots els bancs.
Riuem i juguen a saltar i parar
nens atordits al caire dels barrancs.

He fet l'intent d'estar-me dret al pont
que els barracots separa dels jardins.
Ja del delit de fer de tastavins
sols queda el pler de l'aigua d'una font.

Ara camino pel vell casc urbà
mentre viatgen cap als seus destins
els vells amics, les dones i els bocins
del que era jo, de noi, perdut a l'alzinar.

Text 4: Maria-Mercè Marçal, "Tombant", *Bruixa de dol*, 1979

I
Avui, vint-i-u de desembre,
he sortit al balcó:
sota una pluja que ja amainava
he vist els testos, les olles, els pots
de conserva, plantats d'atzavares,
de cintes, begònies, geranis i cactus,
de cabellera de la reina
i d'alegria de la casa.
I el gessamí, que si se'm mor, no se'm mor.

Feia molts dies que no sortia al balcó
corrent darrere d'amors i d'altres coses.
[...]

Text 5: Agustí Bartra, *L'home auroral*, 1977

Dic home com dic arbre, estrella, llibertat, vent, mar, pa, sol ixent amor, llum, gira-sol, aurora, terra i sang, àngel, déu i destí. Quan dic home vull dir el fratern en el món del dia i de la nit, em refereixo a aquell que ha desertat l'horror del maniquí i el ceptre, a aquell de qui tothora jo sempre estic parlant àdhuc quan de mi parlo: l'infinit Joan Poble en el qual s'emmiralla el colibrí profund. Parlo del meu germà d'espina i horitzó, de cara d'illa i pòlvora, que posa sobre el món sa empremta digital, que fa créixer l'herbei amb un gest de la mà, que és reial entre el lliri i l'alta trepadella, que carrega a l'esquena l'estàtua vermella de la guerra, que duu tota la mort i fascina la vida, que és el llop estepari dels arenys maleïts, que consagra el garbí amb paraules d'espart, que aixeca la destal i devora el fuet, que s'adorm amb trens blaus sobre el pit tatuat, que fa galopar el pol·len a les barbes del cel...

Text 6: Anna Murià, *L'obra de Bartra: assaig d'aproximació*, 1992, (p. 5-9)

Prefaci

Què vaig a fer? Una cosa ben contrària als bons costums literaris: l'estudi escrit de tota l'obra d'un poeta sense cap de les condicions que exigeix l'assaig crític: ni pensament científic, ni

bases erudites, ni objectivitat, ni anàlisi serena, ni perspectiva. Ben al contrari, en això que em proposo hi haurà xarbotament, ignorància, visió subjectiva, passió, primer terme. És, doncs, obrar com allò que no sóc, un assagista literari.

Vull parlar de l'obra d'algú amb qui estic tan unida com un ésser humà pugui estar-ho amb un altre. Això no es fa. És gairebé escandalós. Però gosaré fer-ho. M'arriscaré a escandalitzar i a suscitar mofes. No ho faria si no ho cregués útil (i si no em fos necessari), si no pensés que les mancances i les condicions adverses són compensades per uns privilegis que ningú més no té ni tindrà mai, i que són el de poder informar amb precisió i detall sobre l'obra, el de conèixer-la mot per mot, idea per idea, d'ésser-ne espectadora «entre bastidors», testimoni dels seus múltiples naixements i de la seva creixença, haver-hi conviscut, conviure-hi, tocar-la, respirar-la, estimar-la i entendre-la. No sóc l'única persona, certament, a entendre aquesta obra, d'altres sabran comprendre-la més profundament i fins descobriran allò que jo no sé que hi hagi, però sí que únicament jo puc entendre-la amb tota l'extensió -i totes les limitacions- amb què s'entén un ésser estimat. I tinc la voluntat i la paciència -no pas exclusives- de parlar-ne amb la vastitud que calgui per comunicar als altres tot el que vull que vegin.

Si la lucidesa és convincent, la passió és comunicativa. Si no puc convèncer amb arguments de càtedra, potser podré encomanar el sentiment o les sensacions o les emocions. I el contagi, si té talent, potser s'aplicarà a explicar-los amb el llenguatge de la lògica o de la dialèctica i els analitzarà, i valorarà l'esforç del poeta que els fa néixer. I així l'obra de Bartra serà coneguda i estimada com cal. Per això he emprès aquest treball. Això és el meu desig íntim. Ara bé, ha de constar clarament que el que presento no és un treball crític, sinó de recerca i destriament de tot allò que conté l'obra en sentiments, idees, propòsits, visions, caràcter de l'autor, maneres de pensar, formes d'expressar-se, voluntat, anhels, actituds...

Tampoc no pretenc de fer una expressa valoració de qualitats. Dic que hi ha passió en aquestes pàgines, i és cert, però hi és refrenada. M'he abstingut en tot moment fins al màxim possible de fer judicis de valors, de proferir elogis, coses que no m'escaurien. M'he limitat a dir: aquí hi ha això, i aquí en teniu les proves, les mostres. El judici el fareu vosaltres, calibrareu la qualitat, decidireu el nivell més o menys alt que puguin assolir aquests valors que jo només exposo.

Més que posar en aquest llibre el títol vague i global que porta, potser hauria pròpiament de titular-lo En l'obra d'Agustí Bartra. La preposició aclariria el com i el què del meu quefer, significaria ço que jo vull dir: primerament, que he viscut EN l'obra, enmig de l'obra, submergida en l'obra; segonament, que expresso tot el que sento i tot el que veig des de DINS de l'obra; i finalment, que exposo tot allò que hi ha EN aquesta obra -fins on arriba el meu coneixement.

El que vull que vegeu, vosaltres, és la totalitat de l'obra. La panoràmica tota i detallada d'una obra tan vasta com la de Bartra no es pot donar, almenys no puc fer-ho jo, en unes poques pàgines; m'és possible de fer-ho només per mitjà del destriament de tots els elements que la componen i d'explicar-los un per un minuciosament.

He procurat de treballar honradament i no valdrem d'intervencions directes del poeta que m'haurien estat tan fàcils, de presentar el que trobo en l'obra com pot trobar-ho un altre lector que la llegeixi i segueixi amb la mateixa atenció. El meu treball potser peca de superficial. No és un treball de sapiència sinó de paciència: cercar, anotar, triar, agrupar, classificar. Es una mena de catàleg de continguts amb les anotacions necessàries per tal de cridar l'atenció sobre els fets.

Si els temes en l'obra d'un poeta provenen de la seva personalitat, i les idees centrals que hi tracta són les seves en la vida, i el món que ofereix l'obra es desprèn de la seva posició personal dins i davant del món, es podria començar per un estudi de la personalitat i s'arribaria molt naturalment als continguts de l'obra. Però aquí succeirà a la inversa, perquè parlarem de l'obra, de les formes que pren, dels temes que elabora, dels pensaments que conté, i en tot això qui vulgui podrà veure-hi l'essencial de l'ésser que l'ha creada.

La forma, les formes que pren exteriorment l'obra, no cal dir que en són part integrant, i per tant hauré de parlar-ne; però a allò que donaré preeminència i que més vastament m'ocuparà

és el seu contingut ideològic i temàtic, ja que aquest, en estat en cara embrionari, és l'impuls primer i l'essència de la creació.

Generalment en la concepció de cada peça poètica primer neix la idea que l'animarà, o potser la idea ja és des de sempre i en un moment donat suscita una visió, una imatge, o a vegades una paraula miraculosa que conté el pensament central. Aquest procés, aquest ordre en la creació poètica, és el que jo he pogut presenciar al llarg de més de trenta anys de convivència amb el poeta.

En el cas concret de Bartra els pensaments centrals de la seva creació són d'una multiplicitat i una complexitat que no sols permeten sinó que requereixen el destriament en detall, que és allò que intento.

També, com he dit, parlaré de les formes que adopta el poeta o que li són imposades per abocar-hi les idees, de com s'hi mou, com les treballa, de la relació entre el contingut i el continent i de la superfície exterior d'aquest, a vegades definitiva, al tres vegades mudable.

Per altra banda, la separació entre forma i contingut no és pas ben real. La forma és l'expressió material de la idea, del tema aparegut a l'esperit. El poeta té una idea pròpia de la poesia i aquesta idea del que val, del que és, del que ha d'ésser i del que mereix la poesia inclou des de l'actitud vital i moral del creador fins a la tria de materials i les maneres de treballar-los.

Text 7: Anna Murià, *L'obra de Bartra: assaig d'aproximació*, 1992, (p. 306)

Quan de mi finalment... Vol predir el seu futur definitiu que encara trigarà més de quatre anys a fer-se veritat: «Quan de mi, finalment, sols quedaran les lletres...» Sense saber-ho, escriu la seva pròpia oració fúnebre. El matí del 8 de juliol de 1982, Miquel Desclot llegiria aquest poema davant la tomba oberta d'Agustí Bartra.